

МІЖНАРОДНІ ВИМОГИ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН З БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ У ПОБУТІ ТА НА ВИРОБНИЦТВІ

О. І. ЗАПОРОЖЕЦЬ, д-р техн. наук, проф., голова НМК з цивільної безпеки

Національний авіаційний університет, м. Київ

Питання просвіти, розширення інформованості населення и професійної підготовки пов'язані практично зі усіма областями діяльності в рамках Порядку денного на ХХІ століття і ще більш тісно пов'язані з питаннями задоволення основних потреб, створення потенціалу, з даними та інформацією, наукою і роллю основних груп. Глава 36 Порядку денного на ХХІ століття «Сприяння освіті, інформуванню населення та підготовці кадрів» визначає 4 цілі (Розділ IV. Засоби здійснення [1]) :

- *Сприяння і вдосконалення якості освіти:* метою є переорієнтація безперервної освіти на отримання громадянами знань, навичок та цінностей, які спроможні поліпшити якість їхнього життя;
- *Переорієнтація освіти на сталий розвиток :* від дошкільного закладу до університету, освіта має бути переосмислена й реформована, щоб стати носієм знань, нового способу мислення і цінностей, необхідних для створення сталого світу;
- *Підвищення обізнаності громадськості про та розуміння нею концепції сталого розвитку:* це дозволить створити освічене, активне і відповідальне громадянство на місцевому, національному та міжнародному рівнях;
- *Сприяння професійній підготовці:* створити або зміцнити програми професійно-технічної підготовки, які задовольняють потребам в галузі навколишнього середовища і розвитку, щоб вживати моделі сталого виробництва і споживання, і які також забезпечують доступ до можливостей отримання професійної підготовки, незалежно від суспільного становища, віку, статі, раси чи релігії.

Айті-Нагойська декларація [2] з освіти в інтересах сталого розвитку визнає людину в якості головного об'єкта сталого розвитку і ґрунтується на досягненнях Десятиліття освіти в інтересах сталого розвитку (ОСР) ООН (2005-2014 рр.), Підсумках обговорень в ході Всесвітньої конференції ЮНЕСКО по ОСР в Айті-Нагої і нарад за участю зацікавлених сторін, які відбулися в Окаямі (Японія) з 4 по 8 листопада 2014 р., зокрема, заходів Міжнародної мережі асоційованих шкіл ЮНЕСКО за тематикою освіти в інтересах сталого розвитку, Молодіжного форуму ЮНЕСКО з проблем ОСР, Всесвітньої конференції регіональних центрів експертних знань та інших відповідних заходів та консультацій, в тому числі регіональних нарад на рівні міністрів.

Роль ОСР, як найважливішого засобу забезпечення сталого розвитку, визнана в міжурядових угодах про зміну клімату (стаття 6 Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та її Дохінська програма роботи), про біорізноманіття (стаття 13 Конвенції про біологічне різноманіття, її Програма дій і відповідні

рішення), про зменшення небезпеки стихійних лих (Хіогська рамкова програма дій на 2005-2015 рр.), про стійкі моделях споживання та виробництва (Програма зі сталого способу життя і утворення в рамках десятирічних програм зі сталого виробництва і споживання на 2012-2021 рр.), про права дитини (статті 24, 28 і 29 Конвенції ООН про права дитини) і в багатьох інших міжнародних документах.

Загальне завдання Глобальної програми дій [3] полягає у «запуску і нарощуванні діяльності на всіх рівнях і у всіх областях освіти і навчання в інтересах прискорення прогресу у досягненні сталого розвитку». Ця мета реалізується через два завдання:

а) переорієнтувати освіту/навчання так, щоб кожна людина мала можливість набутися знання та навички, цінності і підходи, які їй дозволять зробити свій внесок у стійкий розвиток; і

б) зміцнити освіту та навчання у всіх планах дій, програмах і заходах, які сприяють сталому розвитку.

Глобальна програма дій включає політику і практичні дії у сфері ОСР. У контексті цієї Глобальної програми дій передбачається, що ОСР ґрунтується на наступних принципах [4]:

а) ОСР дозволяє кожній людині здобувати знання, навички, цінності і підходи, що розширюють її права і можливості для її внеску у сталий розвиток, прийняття компетентних рішень і здійснення відповідальних дій в ім'я забезпечення цілісності навколишнього середовища, економічної доцільності та справедливого суспільства для нинішнього і майбутніх поколінь.

б) ОСР припускає включення ключових питань сталого розвитку у навчальні та освітні плани і вимагає використання інноваційних методів викладання і навчання, що розширюють права і можливості учнів, мотивуючих їх прагнення діяти заради сталого розвитку. ОСР сприяє розвитку таких навичок як критичне мислення, розуміння складних систем, прогнозування сценаріїв майбутнього і прийняття рішень у дусі партисипативного підходу і взаємодії.

в) ОСР засноване на принципах правозахисного підходу до освіти. Воно спрямоване на надання якісної освіти та навчання, які є настільки актуальними сьогодні.

г) ОСР є утворенням, що забезпечує відповідні перетворення в тому, що стосується переорієнтації товариств у напрямку сталого розвитку. Це, зрештою, вимагає переорієнтації освітніх систем і структур та переосмислення викладання та навчання. ОСР зачіпає саму суть викладання та навчання і не може вважатися лише додаванням до існуючих освітніх практик.

д) ОСР стосується основоположних екологічних, соціальних та економічних аспектів сталого розвитку в комплексному, збалансованому та цілісному ключах. Тією ж мірою воно відноситься до всеосяжного порядку денному в галузі сталого розвитку, як зазначено у підсумковому документі Ріо+20 [1], що включає в себе, крім іншого, взаємопов'язані питання про скорочення бідності, зміну клімату, зниженні небезпеки лих, біорізноманіття,

стійкому споживанні і виробництві. Воно відповідає місцевим особливостям і пройняте повагою до культурної різноманітності.

е) ОСР включає в себе формальну і неформальну освіту та навчання протягом усього життя. Таким чином, вона охоплює заходи з навчання та підвищення рівня інформованості громадськості в рамках більш великих зусиль у напрямку сталого розвитку.

ф) Термін ОУР, що використовується в Глобальній програмі дій, розуміється що включає в себе всі дії, що відповідають викладеним вище принципам, незалежно від того, чи застосовують самі учасники таких заходів термін ОСР або - з урахуванням історичного, культурного контексту, а так само конкретних пріоритетних областей - використовують поняття «освіта в галузі навколишнього середовища», «освіта в інтересах сталості», «глобальна освіта», «освіта в інтересах розвитку» або інші.

Всі зацікавлені сторони, зокрема міністерства освіти і будь-які інші міністерства, що беруть участь в діяльності в області ОСР, установи вищої освіти, а також наукові та інші спільноти знань, мають брати участь у спільних зусиллях з перетворення характеру виробництва, розповсюдження та використання знань і в заохоченні інновацій на основі міжсекторального та міждисциплінарного підходу до взаємодії науки, політики і практики в галузі ОСР з метою сприяння прийняттю рішень і нарощуванню потенціалу в інтересах сталого розвитку з наданням особливої уваги залученню та врахування інтересів молоді як ключового учасника.

Уряди держав - членів ЮНЕСКО - зобов'язані прикладати зусилля, спрямовані на те, щоб:

а) проаналізувати цілі та ціннісні орієнтири, що лежать в основі утворення, оцінити, якою мірою політика в галузі освіти та навчальні програми сприяють досягненню цілей ОСР; домагатися більшої інтеграції ОСР в політику в галузі освіти, професійної підготовки та сталого розвитку, приділяючи особливу увагу використанню загальносистемних і комплексних підходів, а також багатостороннього співробітництва та партнерства між зацікавленими сторонами сфери освіти, приватного сектору, громадянського суспільства та зацікавленими учасниками в інших областях сталого розвитку; забезпечити навчання, професійну підготовку та підвищення кваліфікації викладачів та інших працівників системи освіти з метою ефективної інтеграції ОСР в програми викладання та навчання;

б) асигнувати і мобілізувати істотні обсяги коштів на цілі практичної реалізації політики на створення необхідного інституційного потенціалу систем як формального, так і неформальної освіти та навчання на національному та субнаціональному рівнях;

в) відобразити і закріпити ОСР в порядку денному на період після 2015 р. і в рамках подальшої діяльності, забезпечивши, в першу чергу, щоб освіта в інтересах сталого розвитку було збережена як цільове завдання у галузі освіти.

Майбутнє належить молодим поколінням і саме з цієї причини необхідно підвищувати якість освіти і розширювати доступ до освіти на рівнях вище початкового. У цьому зв'язку слід рішуче виступати за розширення можливостей існуючих освітніх систем в плані підготовки людей до вирішення завдань сталого розвитку, в тому числі за допомогою поліпшення підготовки педагогів, складання навчальних програм з проблематики сталого розвитку, розробки програм, які готують учнів до роботи в різних областях, пов'язаних зі сталим розвитком, і більш ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення результативності процесу навчання.

Сьогодні очевидно є важливість надання підтримки навчальним закладам, особливо вищим навчальним закладам в країнах, що розвиваються, з тим щоб вони проводили дослідження та інноваційні вишукування з проблематики сталого розвитку, в тому числі в галузі освіти, і розробляли якісні та інноваційні програми, у тому числі у сфері розвитку підприємницьких та ділових навичок, професійно-технічного навчання і безперервної освіти, для заповнення браку фахівців, необхідних для вирішення національних завдань в галузі сталого розвитку.

Література

1. AGENDA 21. United Nations Conference on Environment & Development. Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992
2. Aichi-Nagoya Declaration on Education for Sustainable Development.
3. 37 C/Resolution 12 adopted on the report of the ED Commission at the 16th plenary meeting by the 37th session of the General Conference of UNESCO, 19 November 2013.
4. The Future We Want. UN Conference on Sustainable Development (Rio+20), Rio de Janeiro, Brazil, 2012.

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПОДАТКОВИХ ТА МИТНИХ ОРГАНІВ

Н. А. ГУСЯТИНСЬКА, д-р техн. наук., проф., завідувач кафедри техногенно-екологічної безпеки

Т. М. ЧОРНА, канд. техн. наук, доц. кафедри техногенно-екологічної безпеки

Національний університет ДПС України, м. Ірпінь

О. В. ДАШКОВСЬКА, канд. хім. наук., доц., завідувач сектора відділу освіти у галузі інженерії відділення науково-методичного забезпечення вищої освіти

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, м. Київ

Суспільство і держава відповідальні перед теперішнім і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України [1]. Проголошене в міжнародних актах та національному законодавстві одне з